Tadeusz Palmowski
Uniwersytet Gdański

POLSKIE REGIONY A INTEGRACJA BAŁTYCKA

1. Polska a Europa Bałtycka

Integracja Polski z Unią Europejską z punktu widzenia polskiej racji stanu nie ma alternatywy (Kołodziejski J., 1996). Obszar Bałtyku może i powinien stać się dla Polski jednym z podstawowych regionów wszechstronnej współpracy międzynarodowej, przyspieszającej i pogłębiającej proces integrowania naszego kraju ze strukturami europejskimi.

Polska znalazła się w nowej sytuacji międzynarodowej, jaka powstała po załamaniu się pojałtańskiego układu blokowego. Nasz kraj stał się elementem nowego subregionu, który wychodzi poza tradycyjne ramy Europy Środkowej i Wschodniej. Obecnie rozciąga się na osi Północ-Południe Europy, która przebiega od Skandynawii poprzez środek kontynentu, do basenu Morza Śródziemnego (Zięba R., 1992). Od 1 lipca 1992 Polska jest uczestnikiem Inicjatywy Środkowoeuropejskiej oraz Rady Państw Morza Bałtyckiego i Grupy Wyszehradzkiej od chwili ich powstania. Ponadto jest obserwatorem we Wspólnocie Ekonomicznej Państw Morza Czarnego i Radzie Państw Morza Barentsa.

Tworząca się Europa Bałtycka należy do bardzo interesujących obszarów, gdzie pod koniec dwudziestego stulecia nastąpiła zmiana cywilizacyjno-ustrojowa, pełna dylematów i przewartościowań, złożonych wyzwań i wyborów. Po raz pierwszy od stuleci współpraca państw od Skandynawii po Adriatyk i Morze Czarne stwarza realną podstawę dla nowego porządku geopolitycznego. U podstaw wspólnych interesów państw leżących na osi skandynawsko-adriatyckiej znajdują się przesłanki obiektywne. Należy do nich bliskie położenie względem siebie wielkich potęg oraz sieć rozmaitych współzależności (Bieleń S., 1993).

Nowa oś współpracy europejskiej Północ-Południe będzie decydować o konkurencyjności Europy Bałtyckiej, w tym Polski wobec innych regionów paneuropejskich. Krzyżowanie się na terenie naszego kraju kierunku południkowego z kierunkiem Wschód-Zachód, potencjalnie tworzy z Polski ważny nadbałtycki i środkowoeuropejski węzeł współpracy gospodarczej, przepływu kapitału, technologii i informacji. Zdaniem J. Kołodziejskiego (1996), to zwornikowe położenie Polski w przestrzeni europejskiej, wiąże jej naturalne interesy narodowe z krajami położonymi wokół Morza Bałtyckiego (Europa Bałtycka),

z grupą krajów Europy południowo-środkowej (Grupa Wyszehradzka), z Rosją i krajami WNP, Niemcami i krajami Europy Zachodniej, tworząc „gęste" polityczne ogniwo przestrzeni europejskiej z wielością interesów i sytuacji konfliktogennych.

99,7 % powierzchni Polski należy do zlewiska Bałtyku, stanowi to 1/4 część zlewiska Bałtyku w ogóle. Blisko połowa ludności żyjącej w zlewisku Bałtyku to Polacy. Można więc mówić o „bałtyckości" obszaru Polski, a o Bałtyku jako „polskim morzu", lub „morzu polskiego przeznaczenia".

Polska była zaliczana do pionierów współpracy bałtyckiej. Z inicjatywy naszego kraju w 1973 roku podpisano Konwencję o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów w Morzu Bałtyckim (Konwencja Gdańska). Na mocy postanowień Konwencji została utworzona Międzynarodowa Komisja Rybołówstwa Morza Bałtyckiego z siedzibą w Warszawie (Ognik H., Popiński R., 1992).

Dobrym przykładem polskiej inicjatywy pozarządowej było utworzenie we wrześniu 1991 roku w Gdańsku - Związku Miast Bałtyckich.

Współpraca Polski z państwami bałtyckimi ma swe podstawy w deklaracjach politycznych określonych gremiów międzynarodowych i krajowych oraz w regulacjach traktatowych.

Polska wznowiła stosunki dyplomatyczne i konsularne z reaktywowanymi państwami bałtyckimi i rozwinęła szeroką współpracę w wielu dziedzinach, m.in. przez udział w pracach Rady Państw Morza Bałtyckiego i Związku Miast Bałtyckich. Zaangażowanie Polski zaowocowało lokalizacją w Gdańsku szeregu różnych międzynarodowych agend bałtyckich.

W Zielonej Bramie mają swą siedzibę m. in.: wymieniony już Związek Miast Bałtyckich (UBC), Sekretariat VASAB-u 2010 (od 1996 roku), Biura Bałtyckiej Współpracy Turystycznej (BTC) (Palmowski T., 1998) oraz Biuro ECOS / OVERTURE i Biuro Małych Projektów Bałtyckich.

W maju 2000 roku do Gdańska przeniesiono Sekretariat Konferencji Subregionalnej Państw Morza Bałtyckiego (BSSSC)[1] skupiającej ponad 160 regionów położonych wokół Bałtyku. Celem konferencji jest pomoc w nawiązywaniu jak najbliższej współpracy pomiędzy różnymi partnerami z całej Europy Bałtyckiej.

Nadbałtyckie położenie terytorium Polski i jej współpracę międzynarodową w tym regionie należy postrzegać zarówno z perspektywy historycznej, jak i dzisiejszych uwarunkowań geopolitycznych. Polska współcześnie wnosi znaczny wkład w podejmowaniu i tworzeniu różnorodnych inicjatyw współpracy bałtyckiej. W maju 1994 roku Sejm RP był gospodarzem III Konferencji Parlamentarnej ds. Współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego (Ognik H., 1997). W latach 1994/1995, kiedy-to kraj nasz przewodniczył Radzie Państw Morza Bałtyckiego podjęto kilka ważnych decyzji w dziedzinie bezpieczeństwa na morzu, rybołówstwa, ochrony środowiska, współpracy portów, zwalczania przemytu dzieł sztuki i planowania przestrzennego.

[1] *Baltic Sea States Subregional Co-operation*

Interesy i polityka Polski w tym regionie obejmuje przede wszystkim takie dziedziny, jak gospodarka i handel morski, różne formy żeglugi, przemysł stoczniowy, porty, rybołówstwo, turystyka i rozwój infrastruktury wybrzeża. Polska jest także czynnie zaangażowana w działalność naukowo-badawczą, ochronę środowiska naturalnego oraz ratownictwo morskie. Kultywowane są różne formy więzi kulturowych z państwami regionu. Dobrze układa się współpraca wojskowa Polski z państwami bałtyckimi.

Spontanicznie rozwijają się liczne powiązania pomiędzy polskimi samorządami, gminami, miastami, portami, instytucjami kultury, stowarzyszeniami zawodowymi i niezawodowymi, z partnerami ze wszystkich krajów bałtyckich. Kontakty w dziedzinie oświaty i wychowania, turystyki i kultury, wymiana handlowa, współpraca przemysłowa, rozwój powiązań komunikacyjnych, to także małe kroki naszego kraju w procesie integracji bałtyckiej.

Jednak Polska - pomimo swego niewątpliwego zaangażowania, nie należy do najaktywniejszych partnerów integracji bałtyckiej. Kierunek północny jest w doktrynie polityki zagranicznej polskiej dyplomacji reprezentowany najsłabiej.

Bierność współczesnej (po odzyskaniu suwerenności w 1989 roku) polskiej myśli politycznej wobec państw bałtyckich jest niepokojąca. Kraj nasz, z jego centralnym położeniem, blisko 40 milionowym potencjałem ludnościowym i energią młodego pokolenia, jest jednym z ważniejszych czynników kształtujących losy tej części Europy. Dziś, zdaniem J. Zaleskiego (1994), każda część składowa Europy Bałtyckiej usiłuje stworzyć własną wizję rozwoju i swego w nim udziału według własnej racji stanu. Od Polski też się tego oczekuje i musimy się wyraźnie zdeklarować. Polska powinna wypracować własną doktrynę polityki bałtyckiej.

Poza istniejącymi już instytucjonalnymi formami współpracy na szczeblu rządowym w obrębie Bałtyku, wykonującymi międzynarodowe porozumienia i zobowiązania, konieczne staje się opracowanie strategii rozszerzenia infrastruktury współpracy państw bałtyckich na instytucje i organizacje pozarządowe a przede wszystkim na transgraniczną współpracę regionów, miast i gmin powiązanych przez Bałtyk i jego wybrzeża.

Polska pozbawiona własnej, przemyślanej doktryny bałtyckiej, będzie - jak to nieraz w przeszłości bywało - pionkiem w rozgrywce, tym razem nie militarnej, lecz gospodarczej. Nasza myśl polityczna nie może wyłącznie oscylować między nadzieją spodziewanego szybkiego uzyskania pełnego członkostwa w jednoczącej się zachodniej Europie a poszukiwaniem werbalnego poparcia niekiedy egzotycznych partnerów na obu półkulach (Zaleski J., 1994).

We wspólnocie bałtyckiej Polska powinna być szczególnie zainteresowana w rozwijaniu współpracy w dziedzinie ochrony środowiska Morza Bałtyckiego. Dla Polski jest to szansa wejścia w europejską strategię ekorozwoju.

Następną dziedziną szczególnego zainteresowania się naszego kraju powinien być transport. Tranzytowe położenie Polski pomiędzy Europą Wschodnią i Zachodnią oraz Skandynawią i Bałkanami predysponuje do uru-

chamiania transeuropejskich szlaków transportowych. Zaangażowanie się Polski w kierunek bałtycki, przy jednoczesnej opcji południowej (obecność Polski w Grupie Wyszehradzkiej i Inicjatywie Środkowo-Europejskiej) może urealnić i znacznie ożywić pośrednictwo Polski w wymianie międzynarodowej na linii północ-południe.

Obszar Bałtyku powinien być dla Polski jednym z podstawowych obszarów współpracy międzynarodowej w Europie. Politycznie i gospodarczo nie wolno nam się od tego morza odsuwać. Aktywność Polski w regionie bałtyckim może wzmocnić jej pozycję, będzie wyrazem zdrowego instynktu oraz niezależnego i przenikliwego działania. Oferta pogłębienia więzi bałtyckich, bez intencji dominacji, winna stać się okazją do wystąpienia - właśnie ze strony polskiej-z inicjatywą dalej idącej formuły wzajemnego zbliżenia na płaszczyźnie wspólnych interesów politycznych, gospodarczych, kulturowych i ekologicznych. Byłby to zatem krok ku wspólnocie regionalnej mogącej stanowić nowy czynnik w układzie sił wyzwolonej od jałtańskiego koszmaru Europy. Zdaniem J. Zaleskiego - Polska powinna być jej architektem.

2. Miejsce i rola polskich regionów w nowej przestrzeni bałtyckiej XXI wieku

Równolegle do kształtowania się Europy Bałtyckiej trwa proces formowania się Polskiego Regionu Bałtyckiego. W podziale administracyjnym obowiązującym od 1 stycznia 1999 roku, trzon Polskiego Regionu Bałtyckiego stanową trzy województwa: zachodniopomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie.

Na obszarze tym zachodzą procesy społeczno-ekonomiczne związane z wzajemnym oddziaływaniem i wykorzystaniem morza dla celów rybołówstwa, przemysłu okrętowego, portowego, wydobywczego, transportu morskiego, usług morskich oraz turystyki i rekreacji morskiej i nadmorskiej. Rozwój funkcji morskich wpływa bezpośrednio na sieć osadniczą, kształt aglomeracji portowych i rekreacyjne pasmo nadmorskie.

Podstawowe znaczenie dla naszego kraju ma jednak utrzymanie wysokiej pozycji dwóch polskich biegunów rozwoju: Szczecina ze Świnoujściem oraz Gdyni i Gdańska. Bieguny te poprzez dyfuzję swojej społeczno-gospodarczej aktywności i współdziałanie ze swymi najbliższymi zapleczami tworzyłyby stopniowo coraz rozleglejsze przestrzenie aktywności i przedsiębiorczości. Chodzi o uzyskanie korzyści i przewagi w nowo tworzącym się układzie równowagi przestrzennej obszaru bałtyckiego.

Aglomeracja Szczecina położona w dolnym biegu Odry posiada jeden z największych na Bałtyku zespołów portowych. Szlak transportowy między Skandynawią i Bałkanami krzyżuje się tu z traktem biegnącym z zachodu na wschód Europy. W różnych okresach historycznych przeplatały się tu wpływy polityczne, gospodarcze i kulturalne niemieckie, polskie, duńskie, szwedzkie

i rosyjskie. Aglomeracja szczecińska granicząc z Niemcami, a przez Bałtyk także z państwami skandynawskimi, sąsiadując z jedną z największych europejskich metropolii - Berlinem stanowi pomost pomiędzy Unią Europejską a resztą Polski.

Szczecin stanowi centrum administracyjne, gospodarcze, naukowe i kulturalne. Jego znaczenie i ranga mogą być przydatne dla dyfuzji społeczno-gospodarczej i tworzenia coraz rozległ ej szych stref aktywności i przedsiębiorczości. Zlokalizowane tu instytucje finansowe i obsługi biznesu stwarzają możliwości pozyskiwania kapitału na rozwój różnych dziedzin gospodarki, życia społecznego i kulturalnego.

Obecność dużych podmiotów gospodarczych, które stoją przed koniecznością konkurowania z firmami zagranicznymi, wymusza potrzebę pozyskiwania nowoczesnych technologii, metod marketingu i organizacji pracy. Znaczący udział w tym mogą mieć również szczecińskie wyższe uczelnie i inne jednostki promujące nowoczesne formy funkcjonowania na rynku (*Strategiczne problemy rozwoju...,* 1997 a).

Szczecin może odnosić korzyści z sąsiedztwa Berlina, jak również świadczyć usługi dla pobliskiej stolicy Niemiec, wynikające głównie z położenia na styku morza i lądu. Aglomeracja szczecińska jest także łącznikiem pomiędzy Polską i południem Europy a Skandynawią. Pomimo znacznych osiągnięć, nadal istnieją duże wciąż nie wykorzystane możliwości rozwoju kontaktów i współpracy na tym kierunku.

Szczecin ma szansę stać się europolem, bałtyckim centrum kongresowym, kulturalnym i targowym. Nową płaszczyzną powiązań międzynarodowych świadczącą o roli Szczecina jest zlokalizowanie tu po przyjęciu Polski do NATO w roku 1999 siedziby polsko - duńsko - niemieckiego korpusu wojskowego.

Ze względu na walory przyrodnicze i kulturowe, małą degradację środowiska naturalnego oraz nizinne ukształtowanie, występują tu możliwości rozwoju różnych form turystyki, szczególnie sportów wodnych i żeglarstwa, tak morskiego jak i śródlądowego. Odbiorcami usług turystycznych w dużej mierze mogą być Niemcy i Skandynawowie. Atrakcyjną formą turystyki weekendowej i odpowiednim standardem usług można przyciągnąć wielu mieszkańców Berlina.

Głównym ośrodkiem ogniskującym aktywność gospodarczą Polski Północnej jest aglomeracja gdańska. Nie przez przypadek z Gdańska, miasta znanego nie tylko z nieskrępowanej wymiany handlowej, ale ze spotkań wielu kultur przeplatających się tu w ciągu ostatniego tysiąclecia, w sierpniu 1980 roku wyszedł impuls dla ruchów wolnościowych w całej Europie Środkowej i Wschodniej.

Blisko milionowa metropolia Trójmiasta odgrywająca współcześnie znaczącą rolę w bałtyckim systemie miast, ma szansę osiągnąć rangę ośrodka o znaczeniu europejskim. Atut europola, może sprzyjać procesowi koncentracji wyspecjalizowanych instytucji międzynarodowych, finansowych, naukowych,

kulturalnych oraz technicznych. Przyjazny klimat dla inwestowania kapitału krajowego i zagranicznego ma podnieść konkurencyjność regionu.

Maksymalne wykorzystanie szans wynikających z położenia w Europie Bałtyckiej na przecięciu międzynarodowych osi transportu i kooperacji północ-południe i wschód-zachód oraz wysokich walorów kapitału ludzkiego Trójmiasta to podstawowe cele regionu *(Strategiczne problemy rozwoju...,* 1997 b). W szczególności istotne jest stworzenie dynamicznego układu pasmowo-węzłowego aglomeracji gdańskiej rozwijającej się w czterech kierunkach: zachodnim w kierunku Słupska, wschodnim w kierunku Elbląga i Królewca (Kaliningradu), południowym w korytarzu Wisły i przyszłej autostrady A - 1 w stronę Bydgoszczy i Torunia oraz w kierunku północnym przez połączenia promowe ku Skandynawii *(Strategiczneproblemy rozboju...,* 1996).

Ważnym odniesieniem w integracji bałtyckiej jest wypracowanie odpowiednich relacji z Obwodem Kaliningradzkim. Współpraca gospodarcza a także restytucja naturalnej drogi wodnej przez Cieśninę Pilawską oznacza dla Polski, obok oczywistej aktywizacji Elbląga i miejscowości położonych wokół Zalewu Wiślanego, zmniejszanie napięcia związanego z militarnym charakterem tej enklawy, oznacza także korzyści handlowe z otwartej przez Królewiec „bramy" na wielki rynek rosyjski. Aktywna polityka gospodarcza i kulturalna Polski w Obwodzie Kaliningradzkim powinna wspierać inicjatywy polskich podmiotów gospodarczych w tym regionie.

Dominującą cechą rozwoju obszaru położonego między obu aglomeracjami oraz na wschód od Gdańska pozostanie struktura strefowo-węzłowa, od którego jedynym odstępstwem może być według J. Kołodziejskiego (1996) pasmowy układ turystyczno-wypoczynkowy wybrzeża. Czynnikami mogącymi przełamać istniejącą stagnację i recesję na wybrzeżu środkowym, szczególnie w rejonach Słupska i Koszalina może być gospodarka turystyczna, nowoczesne prywatne rolnictwo wraz z przemysłem przetwórczo-rolnym, gospodarka morska o zasięgu bałtyckim, przemysł kooperujący z aglomeracjami Gdańska i Szczecina oraz potencjalnie morski przemysł wydobywczy.

Pobudzenie rozwoju tej stosunkowo rozległej przestrzennie strefy może nastąpić, zdaniem tego samego autora, poprzez prowadzenie selektywnej polityki państwa i samorządów terytorialnych na te dziedziny, w których działalność gospodarcza przynosić będzie wyższe niż w innych regionach efekty ekonomiczne. Czynnikiem dynamizującym postęp społeczny może być także rozwój funkcji kulturotwórczych. Ważnym zagadnieniem przestrzennym, z punku widzenia polskiej racji stanu, wiążącym Polskę w systemie Północ-Południe, jest zbudowanie południkowych korytarzy transportowych A - 1 i A - 3 łączących porty z obecnym i przyszłym zapleczem.

Specyfika lokalna polegająca na nadmorskim położeniu, czy też morskim charakterze miast i gmin, ponad wszelką wątpliwość może odgrywać istotną rolę w ich rozwoju społeczno-gospodarczym. Kontakty międzynarodowe polskich gmin, sejmików oraz województw nadmorskich doprowadziły do

wykształcenia na obszarze Bałtyku następujących kierunków współpracy (Grzelak G., 1997):

- północne Niemcy (Szlezwik-Holsztyn, Meklemburgia-Przedpomorze Wschodnie, aglomeracje Bremy i Hamburga),
- Dania (Bornholm, Zelandia, Fionia, Lollandia),
- południowo-wschodnia Szwecja (prowincje: Kalmar, Blekinge, Kronoberg),
- kraje bałtyckie (miasta i okręgi Litwy, Łotwy i Estonii),
- Rosja (obwód kaliningradzki, leningradzki, miasto Sankt-Petersburg),

Jednostkowe przykłady współpracy odnoszą się również do Finlandii oraz południowej Norwegii. Najbardziej znaczące związki i więzi o charakterze integracyjnym to:

- Gdańsk - Kalmar, Helsingor, Turku, Sankt Petersburg, Kaliningrad, Brema, Aarhus,
- Gdynia-Kilonia, Karlskrona, Aalborg, Kotka, Kristiansand, Kłajpeda, Kaliningrad, Liepaja,
- Sopot - Kaliningrad, Karlshamn, Naestved, Trelleborg,
- Elbląg - Kaliningrad, Bałtyjsk, Liepaja, Ronneby,
- Krynica Morska - Bałtyjsk,
- Puck - Maribo,
- Władysławowo - Allinge - Goudhjem,
- Łeba - R0nne, Neustadt,
- Słupsk - Flensburg, Vantaa, Vordingboorg,
- Ustka - Ronne,
- Darłowo - Nexo,
- Kołobrzeg - Nyborg,
- Szczecin, Ejsberg, Fortegarna, Kalmar, Malmo, Rostock, (łącznie miasto to zawarło 30 umów i porozumień o współpracy z miastami Europy Bałtyckiej)
- Świnoujście - Stralsund, Elmshorn, Saldus (Grzelak G., Szymański J., 1997).

Współpraca dwustronna polskich gmin nadmorskich w ramach integracji bałtyckiej obejmuje głównie zagadnienia ochrony środowiska, współpracy kulturalnej, wymiany młodzieży oraz współdziałanie pomiędzy radnymi i urzędnikami samorządowymi. Polskie gminy nadmorskie, nawiązując do tradycji Związku Gospodarczego Miast Morskich, utworzyły Związek Miast i Gmin Morskich. Formułowanie i praktyczne wdrażanie samorządowej polityki morskiej to aktualne cele związku. Istnieją realne przesłanki wskazujące, że organizacja ta stanie się u progu XXI wieku podmiotem reprezentującym polskie gminy w procesie integracji bałtyckiej (Tubilewicz A., Waldziński D., 1988). ZMiGM może być istotnym elementem i stymulatorem pan-bałtyckiej współpracy tego regionu.

Stymulowanie aktywnej współpracy transgranicznej może obejmować rozwój obustronnej wymiany handlowej, a także rozwój komunikacji, turystyki, organizowanie wspólnych imprez kulturalnych i sportowych, wymianę określonych społecznych grup zawodowych. W celu ożywienia i zdynamizowania zbiorowych jak i indywidualnych kontaktów interbałtyckich, samorządy gmin nadmorskich organizują różnego rodzaju imprezy kulturalne np. regaty, wystawy, festiwale, wymiany turystyczne itp. (Sójka Z., 1995).

Szczególną formą morskiej współpracy transgranicznej cechującej się wyższym stopniem instytucjonalizacji struktur jest współpraca euroregionalna. Do bałtyckich obszarów współpracy euroregionalnej na polskiej granicy morskiej należą Euroregiony Bałtyk i Pomerania.

Euroregion Bałtyk - utworzony został w 1998 roku na zamku w Malborku. Euroregion ten łączy w ramach współpracy transgranicznej obszary aż sześciu krajów nadbałtyckich. Swoją działalność rozwija na obszarze Bornholmu (Dania), miasta i regionu Liepaja (Łotwa), Okręgu Kłajpedzkiego (w tym miasta Kłajpeda, Pałanga, Neringa oraz rejony Kłajpedzki, Kretingski, Szilucki oraz Skuodski-Litwa), województwa Pomorskiego i Warmińsko-Mazurskiego (Polska), Obwodu Kaliningradzkiego (Rosja), województwa Kronoberg, Kalmar i Blekinge (Szwecja). Euroregion ten określany przez niektórych „Małą Unią Europejską wokół Bałtyku" stawia sobie za cel, nie tylko ułatwiać kontakty między ludźmi, zbliżać młodzież, pozwolić lepiej poznać historię i współczesność sąsiadów, niwelować historyczne uprzedzenia ale także przyczyniać się do poprawy warunków życia ludzi zamieszkujących na jego obszarze. Wśród celów wymienia się także programowanie prac zmierzających do zrównoważonego rozwoju gospodarczego obszarów objętych zakresem jego funkcjonowania, jak również wspieranie działań zmierzających do nawiązywania współpracy pomiędzy władzami regionalnymi i lokalnymi. Euroregion Bałtyk reprezentuje strukturę przestrzenno-gospodarczą w wysokim stopniu zróżnicowaną. Fakt ten stanowi zarówno szansę możliwości rozwojowych, jak i potencjalną przyczynę problemów i trudności (Przybyła Z., 1999).

Euroregion Pomerania, utworzony został w 1995 roku w Szczecinie. W jego skład wchodzą ze strony polskiej gminy, głównie z terenu województwa zachodniopomorskiego oraz miasto Szczecin, ze strony niemieckiej w skład euroregionu wchodzi 6 powiatów i trzy miasta wydzielone z dwóch krajów związkowych Meklemburgii Pomorza Przedniego i Brandenburgii. Dopiero w 1998 roku do POMERANII przystąpił Związek Gmin Skanii-jeden z bardziej prężnych regionów gospodarczych i kulturalnych Szwecji. Największym miastem szwedzkim które przystąpiło do euroregionu jest Malmó. POMERANIA uzyskała więc trójstronny, morski, polsko-niemiecko-szwedzki charakter.

Podstawową dziedziną życia i pracy ich mieszkańców jest gospodarka morska, turystyka, kultura, rolnictwo i ochrona środowiska. Wszystkie te dziedziny stanowią główną platformę współpracy. Trwają zabiegi o poszerzenie współpracy o duńskie związki komunalne z Zelandii.

Pomerania formalnie łączy polskich i skandynawskich partnerów poprzez Bałtyk oficjalnie od 1998 roku. Jednak faktyczna współpraca rozpoczęła się znacznie wcześniej. Samorządy szwedzkie od przełomu politycznego w Polsce pomagały w budowie systemu polskiego samorządu terytorialnego, m. in. szkoląc polskich urzędników i działaczy samorządowych województwa szczecińskiego. Zaangażowały się także w rozwiązywanie problemów ekologicznych polskich gmin, np. wspomagając budowy oczyszczalni ścieków (Kotula A., 1998).

W Euroregionie Pomerania prowadzona jest na wielką skalę wymiana młodzieży, rozwija się intensywna współpraca i wymiana kulturalna. Przykładem kooperacji regionu w dziedzinie transgranicznej turystyki i wspólnej promocji jest porozumienie Świnoujścia na Wyspie Uznam, niemieckiej Rugii, szwedzkiej Południowo-Wschodniej Skanii i duńskiego Bornholmu pod nazwą „Cztery Zakątki na Bałtyku" i jego tzw. bilet okrężny na linie promowe, łączące porty Ystad, Simirsham, Ronne, Świnoujście, Sassnitz i Mukran (Kotula A., 1998).

Proces integracji Polski z Unią Europejską już się rozpoczął. Jedna z dróg do UE wiedzie przez Europę Bałtycką. Przyspieszenie procesów transformacji na obszarze Polskiego Regionu Bałtyckiego i intensyfikacja powiązań transgranicznych na szczeblu regionalnym i lokalnym stanowić może silny asumpt w tym kierunku. Wzmocnione impulsy rozwojowe dotyczyć mogą obu aglomeracji oraz miast średnich i mniejszych w zależności od ich własnej aktywności i atrakcyjności dla partnerów bałtyckich.

Literatura

Bieleń S., 1993, *Bałtycka strefa bezpieczeństwa regionalnego* (w:) S. Bieleń (red.), Regiony przygraniczne. Współzależność i współpraca, PRGP, Warszawa.

Grzelak, G., 1997, *Pomorska municypalna i regionalna polityka zagraniczna* w *procesie nawiązywania związków międzynarodowych w regionie Europy (uzupełnione),* Przegląd Regionalny, R. II/ 1997, Nr 2.

Kołodziejski J., 1996, *Polska przestrzeń w europejskiej perspektywie XXI wieku,* Warszawa.

Kotula A., 1998, *Współpraca transgraniczna w Euroregionie Pomerania*, Sekretariat Euroregionu Pomerania, Szczecin.

Ognik H., 1997, *Rada Państw Morza Bałtyckiego* (w:) S. Parzymies (red.), Europejskie struktury współpracy, Warszawa.

Ognik H., Popiński R., 1992, *Instytucjonalizacja współpracy w regionie Europy Bałtyckiej - stan i perspektywy* (w:) B. Jałowiecki (red.), Europa Bałtycka, Studia Regionalne i Lokalne, 6 (39), Warszawa.

Palmowski T., 1998, *Gdańsk we współpracy bałtyckiej -wybrane przykłady*, XIII Sejmik Morski, Polska myśl bałtycka, Szczecin.

Przybyła Z., 1999, *Euroregion Bałtyk-Nowy uczestnik współpracy transgranicznej*, Gospodarka Przestrzenna II, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze, Wydawnictwo Sudety, Wrocław.

Sójka Z., 1995, *Podział zadań między centralną administracją morską a samorządami terytorialnymi* w *realizacji celów polityki morskiej* (w:) Państwo i samorząd terytorialny w polityce

morskiej, X Jubileuszowy Sejmik Morski, Stowarzyszenie Civitas Christiana Ośrodek Myśli Morskiej, Szczecin.

Strategiczne problemy rozwoju i przestrzennego zagospodarowania Makroregionu Północnego, Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, 1996, Sopot.

Strategiczne problemy rozwoju i zagospodarowania przestrzennego Makroregionu Północno-Zachodniego, Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, 1997 a, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych (RCSS), Warszawa, z. 8.

Strategiczne problemy rozwoju i zagospodarowania przestrzennego Makroregionu Północnego, Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, 1997 b, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa, z. 9.

Szymański J., Grzelak G., 1997, *Współpraca międzynarodowa samorządowych i rządowych podmiotów administracji publicznej w rejonie Morza Bałtyckiego województw: słupskiego, gdańskiego, elbląskiego, olsztyńskiego, Województwo Gdańskie 2000 plus*, Strategia rozwoju, Gdańsk.

Tubielewicz A., Waldziński D., 1988, *Polskie gminy nadmorskie w procesie integracji bałtyckiej* (w:) S., L., Bagdziński i M., Marszałkowska (red.) Gospodarka - Przestrzeń - Środowisko, restrukturyzacja transformacyjna i rozwój regionów w perspektywie procesu jednoczenia się Europy, UMK, Toruń.

Zaleski J., 1994, *Polska w Europie Bałtyckiej*, Budownictwo Okrętowe i Gospodarka Morska nr 9/ 1994.

Zięba R., 1992, *„Nowy regionalizm"* w *Europie a Polska.* Sprawy Międzynarodowe, nr 1 - 2.